

Sławomir Czapnik
Uniwersytet Opolski

Mariusz Baranowski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Przedmowa do pierwszego numeru Studiów Krytycznych/Critical Studies

Krytyka krytycznej krytyki (*Kritik der kritischen Kritik*) – ten podtytuł jednego z dzieł Karola Marksa i Fryderyka Engelsa (1979) mógłby stanowić motto środowiska akademickiego, które powołało do życia *Studia Krytyczne/Critical Studies*. Skupia ono ludzi z różnych ośrodków naukowych, różniących się wiekiem, doświadczeniem i kierunkiem wykształcenia. Tym, co nas łączy, jest przekonanie o konieczności myślenia krytycznego (*critical thinking*), które przejawia zdrowy sceptycyzm wobec najnowszych mód intelektualnych i dominujących paradygmatów, a zarazem dostrzega konieczność ciągłego poszerzania i pogłębiania naszej wiedzy o świecie. Jesteśmy przekonani, że między rzeczywistością a jej naukowym postrzeganiem istnieje luka wiedzy, o której przed laty pisał John Kenneth Galbraith. Uczynienie tej luki choć trochę węższą stanowi cel naszego projektu.

Nie będzie przesadą stwierdzenie, że owa „luka wiedzy” nie tylko nie zmniejsza się wraz z rozwojem nauki, a wręcz przeciwnie – można na wielu obszarach działalności człowieka zaobserwować tendencję odwrotną, gdzieśkolwiek tylko skutecznie maskowaną i skrywaną przez tych, którzy są beneficjentami sytuacji apatii i dezorientacji społeczeństwa. Tuż po II wojnie światowej Max Horkheimer (2007: 41-42) napisał w „Krytyce instrumentalnego rozumu”:

„Na dobrą sprawę rozum nigdy nie rządził społeczną rzeczywistością, ale obecnie został tak gruntownie oczyszczony z wszelkich specyficznych tendencji i skłonności, że ostatecznie zrezygnował nawet z poddawania ocenie czynów i sposobu życia człowieka. Zadanie to pozostawił ścierającym się ze sobą interesom, na których pastwę nasz świat zdaje się faktycznie wydany”.

Nie godząc się na bierne stanowisko akceptacji zastanej sytuacji, a już na pewno kontestując narzucane – czy jak chcieliby nazywać je niektórzy: bezaletnatywne i jedynie słuszne – rozwiązania, pragniemy „wypracować” platformę wymiany myśli wśród

praktyków/czek i teoretyków/czek o charakterze krytycznym wobec otaczającej nas rzeczywistości. Musimy pamiętać bowiem, że:

„Żyjemy w systemie niestabilnym, który rodzi wojny i kryzysy gospodarcze, a także niszczy własną bazę – środowisko, w którym funkcjonuje. Wywoła to w XXI wieku powtarzające się kryzysy społeczne i polityczne w narodowych sektorach składających się na system. XX wiek był stuleciem zbrojnych konfliktów, wojen domowych i rewolucji; XXI wiek też nim jest. Jednakże decydujące – w sposób kluczowy – pytanie pozostaje otwarte: jakie siły zdolne są przejąć system i przemienić świat?” (Harman 2011: 478).

Odpowiedź na powyższe zagadnienie nie jest i nie może być prosta, co nie oznacza, że zwolnieni jesteśmy z wysiłków krytycznej analizy elementów świata, w którym żyjemy. Studia krytyczne mają właśnie pomóc w systematycznym badaniu zarówno trwałych dyspozycji leżących u podstaw określonych decyzji, jak i „derywacji”, tj. ich ideologicznych uzasadnień, które częstokroć nie mają nic wspólnego z realnymi pobudkami działania.

Studia Krytyczne/Critical Studies będą ukazywać się wyłącznie w wersji elektronicznej jako półrocznik, zawierając teksty napisane w języku polskim i angielskim. Chcemy stać się forum wymiany myśli, które nie zważa na często nieostre granice dyscyplin nauk społecznych i humanistycznych. Doskonale oddaje to pierwszy numer, na którego łamach pojawiają się filozofowie, politolodzy, specjaliści od stosunków międzynarodowych czy socjologowie. Interdyscyplinarność uznajemy za cnotę, a często konieczność – stąd choćby artykuły ocierające się o analizę demograficzną czy wojskowość. Nie bez znaczenia jest obecność dwojga autorów spoza Polski – nauka ze swej natury jest międzynarodowa i będziemy starać się, aby w każdym numerze naszego czasopisma pojawiali się autorzy zagraniczni.

O profilu *Studiów Krytycznych/Critical Studies* najlepiej świadczy Rada Naukowa. Obok wartej zauważenia równowagi między uczonymi rodzimymi i zagranicznymi (co ważne, nie tylko europejskimi), chcielibyśmy zwrócić uwagę na ich godny podziwu dorobek, mierzony doskonałymi publikacjami. Nasza Rada ma być także wzorcem dla grona młodych badaczek i badaczy, wskazując im kierunki aktywności na niwie akademickiej czy w praktycznie zorientowanych działaniach. Zamierzamy regularnie publikować artykuły jej członków.

Bibliografia

- Engels F., Marks K. (1979). *Święta rodzina czyli krytyka krytycznej krytyki. Przeciwno Brunonowi Bauerowi i spółce*. [w:] Marks K., Engels F. *Dzieła. Tom 2*. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Harman Ch. (2011). *Kapitalizm zombi. Globalny kryzys i aktualność myśli Marksa*. Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA.
- Horkheimer M. (2007). *Krytyka instrumentalnego rozumu*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.